

MEDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 3

Juni 1974

72. årg.

Redigert av Ole Lie

ANVENDELSEN AV VÅRT LANDS MYRER

Dette tema ble tatt opp til vurdering på Det norske myrselskaps årsmøte den 28. mars i år, etter innledningsforedrag av ekspedisjonssjef Gunnar Germeten, Miljøverndepartementet, og direktør Ole Lie, Myrselskapet. Det ble en interessant debatt om nevnte spørsmål på møtet. Vi vil la diskusjonen gå videre, og gjengir her de to korte innleggene. Meddelelser fra Det norske myrselskap trykker gjerne faglige innlegg om spørsmålet.

Red.

VERN AV MYRER I NORGE

Av ekspedisjonssjef Gunnar Germeten.

Det totale myrarealet i Norge er anslått til å være ca. 30 000 km², hvorav omtrent $\frac{2}{3}$ ligger under skoggrensa. Av de omtrent 20 000 km² myr som finnes under skoggrensa, er ca. 4 000 km² grøftet. I de siste 10 årene er det blitt grøftet gjennomsnittlig 100 km² pr. år. Vi regner med at den årlige nydyrkingen av myr i vårt land utgjør ca. 30 km². Dette er omtrent halvparten av den samlede nydyrkingen hvert år.

I 1973 gikk mellom 11 og 12 km² dyrket mark tapt til utbyggingsformål. I den siste 10-årsperioden er det hvert år gått tapt mellom 10 og 20 km². Med andre ord går hvert år omtrent halvparten av det arealet som nydyrkes på myr tapt til utbyggingsformål.

For Myrselskapets medlemmer vil det være vel kjent at myrområder har verdi som potensiell jordbruks- eller skogbruksmark eller som potensiell råstoffkilde for torv. Myrer er imidlertid verdifulle også i andre sammenhenger.

1. Myrer er hydrologisk viktige.

Myrene virker som svamper i terrenget og holder lenge på nedbørsvannet; de kan på denne måten være med på å senke flomvannstoppene. På Vestlandet, hvor det er mye myrer og fossile elveløp og samtidig høye nedbørtopper, kan drenering forårsake sterke flomendringer. Myrene har også en stor evne til å filtrere forurenset nedbørsvann.

I tillegg til at myrene er viktige grunnvannsregulatorer, virker de overalt inn på lokalklimaet. Grøfting, som vanligvis medfører senkning av grunnvannstanden, kan få uheldige lokalklimatiske konsekvenser, men kan andre steder ha en gunstig innflytelse.

2. Myrer er viktige produksjonsområder.

Myrene produserer plantemateriale som for en stor del avsettes som torv. Noe av planteproduksjonen nyttiggjør vi oss direkte. Gode moltemyrer har økonomisk betydning for befolkningen innen visse deler av landet.

3. Myrer er viktige vilt- og fuglebiotoper.

For enkelte av våre jaktbare viltarter er myrene viktige næringsbiotoper. For en rekke fuglearter er myrene av vesentlig betydning som nærings- og hekkebiotoper. Mange av viltartene krever et variert naturmiljø, og særlig i de deler av landet der det er lite myr, kan grøfting av de resterende myrene få store konsekvenser.

4. Myrer har en landskapsestetisk og rekreativ verdi.

Myrene utgjør en vesentlig og karakteristisk del av vårt landskap, som det rent estetisk er av stor verdi å ta vare på. For å bevare allsidigheten i naturmiljøet er det nødvendig å verne om myrene. I turterreng har myrene sin store verdi ved å skape åpninger i et ofte tett skogterreng. Myrenes rekreative verdi har også sammenheng med deres bær- og viltproduserende evne.

5. Myrer er viktige i undervisningsøyemed.

For undervisning på alle skoletrinn vil det være av betydning å ha tilgang på urerte myrer. I nærheten av universiteter og høyskoler trengs myrer særlig for undervisning innen biologi og kvartærgeologi. Elever ved jordbruks- og skogbruksskoler bør ha mulighet til å se upåvirkede myrer for å kunne sammenligne dem med kultiverte. Etter hvert som undervisningen i naturfag i de lavere skoletrinn mer og mer blir lagt ut i «naturens laboratorium», vil myrene også for disse skoletrinn bli dradd mer med i undervisningen.

6. Myrer har verdi for historisk forskning.

Gjennom lagrekken av torv inneholder myrer og små myrtjern viktige dokumenter for utforskningen av tidligere tiders klima og vegetasjon, og også for utforskningen av fortidens bosetning og jordbruk i de ulike delene av landet.

7. Myrer er eksempler på interessante og mindre vanlige økosystemer.

Myrene kan være refugier for sjeldne planter og dyr eller for den opprinnelige vegetasjon og fauna i kulturlandskapet. Enkelte myrtyper er uunnværlige for spesialiserte myrplanter eller for spesielle dyrearter som trenger myrene som biotop.

8. Myrer er viktige referanseområder.

«Myr» er ikke et enhetlig begrep. Myrene kan ha svært forskjellig hydrotopografi og deres næringsinnhold kan variere sterkt. Dette er årsak til at myrvegetasjon og myrfauna kan være ganske forskjellig fra myr til myr. I tillegg kommer det faktum at mange planter og dyr ikke finnes over hele landet, slik at myrer med samme hydrotopografi og næringsinnhold vil kunne ha forskjellig flora og fauna avhengig av hvilken landsdel en befinner seg i. Det burde være i alles interesse, også Myrselskapets, å prøve å bevare myrer som er karakteristiske for de ulike distriktene i landet.

For å få tatt vare på så mange myrtyper som mulig over hele landet, besluttet Statens Naturvernråd i 1966 å la utarbeide en landsplan for myrreservater. På det symposiet som ble holdt i forbindelse med Det norske myrselskaps 70-årsjubileum holdt myrkonsulent Per Hornburg og amanuensis Asbjørn Moen foredrag om arbeidet med denne landsplanen. Foredragene er trykt i Myrselskapets tidsskrift, og det er liten grunn til å gå inn på detaljene i dette arbeidet.

I den foreløbige utgaven av landsplanen for myrreservater er 57 myrer i Sør-Norge klassifisert som særlig verneverdige, mens 39 myrer er foreslått vernet i Nord-Norge. I tillegg kommer en lang rekke myrer som er klassifisert som verneverdige.

Det gjennomføres for tiden et internasjonalt biologisk forskningsprogram (IBP). I dette programmet inngår også en undersøkelse av verdens myrområder, det såkalte prosjekt Telma. På samme måte som en med vår landsplan søker å verne de ulike myrtypene i vårt land, prøver en innen prosjektet Telma å sikre et representativt utvalg av myrer i hele verden. Arbeidet med den norske verneplanen inngår som et ledd i dette verdensomfattende prosjektet. Av de 57 særlig verneverdige myrene i Sør-Norge, er det foreløpig 10 myrer som tilfredsstillt kravene for å komme med i Telma-planen. Disse «Telma-

myrene» er innbyrdes ulike, og representerer en del av variasjonsbredden i de sørnorske myrtypene.

I denne sammenheng bør det også nevnes at Norge gjennom sitt medlemskap i Den Internasjonale Naturvernunion (IUCN) har forpliktet seg til å arbeide for å verne om truede naturtyper. På den europeiske ministerkonferansen om miljøvern, som ble arrangert av Europarådet, sluttet Norge seg til en resolusjon om at landet med alle relevante midler skal arbeide for å bevare truede naturtyper.

Den norske myrreservatplanen støter som de fleste verneplaner mot andre interesser. Dette er tildels sterke økonomiske interesser. Når en kalkmyr kan bli fin åker, en bakkemyr kan bli produktiv skogmark og en regnvannsmyr kan utnyttes til torvproduksjon, da kan en lett regne ut hva dette betyr i kroner og øre. Myrenes verdi som vilt- og fuglebiotoper, som rekreasjonsområder eller som forsknings- og undervisningsområder står ikke i noen prisliste og er ikke gjenstand for noen taksering.

Det kan være grunn til å sitere det professor Gjærevoll sa på det nevnte myrsymposiet for halvannet år siden:

«Vil man verne om kvaliteten og variasjonen i norsk natur, kan man ikke nøye seg med å verne det som ikke kan brukes til noe annet. Det verner seg selv. Vi er nødt til å tillegge vernehensynet langt større vekt, det vil si det må bli likestilt med andre hensyn og interesser. Ennå er det dessverre oftest slik at før man kan få et område vernet, må det slås fast at området ikke kan brukes til noe av økonomisk betydning.

Når Det norske myrselskap ved denne anledning har ført opp myr og miljø på dagsordenen, tar jeg det som et uttrykk for at selskapet har utvidet sitt nyttesyn til også å omfatte opplevelsesverdiene i vår natur, og at Myrselskapet er interessert i å bevare et representativt utvalg av myrer i forskningssammenheng. Det som det vil være aktuelt å verne, vil i forhold til vårt samlede myrareal likevel være meget lite, men de gode biotoper må nå engang vernes der de befinner seg og i slike tilfelle må vernehensynene være tyngstveiende. En fin kalkmyr ved Oslofjorden kan ikke erstattes av en ombrogen myr på Vestlandet.

Dessverre støter man ennå på et slikt syn også hos dem som skulle vite bedre. I samband med en vernesak der vern og dyrking støtte sammen, uttalte herredsagronomen at det var andre myrer i området enn den aktuelle som kunne vernes. Det var imidlertid myrer som fra et vernesynspunkt var uinteressante. En verneplan for myr må bygge på kvalitative kriterier. Det er ikke et hvilket som helst myrareal man er ute etter.»

Det er interessant å se hvor mange myrer som er fredet her i landet. Foruten enkelte myrer innen nasjonalparkene og 4 midlertidig

fredede myrer, er det i dag fredet bare 5 myrer i Norge. Det gjelder:

1. *Fokstummyra* i *Dovre*, som er 8 km² og ble fredet i 1923.
2. *Dverbergmyra* i *Andøy*, som er 4,6 km² og ble fredet i 1967.
3. *Vardnesmyra* i *Tranøy*, som er 2,2 km² og ble fredet i 1969.
4. *Færdesmyra* i *Sør-Varanger*, som er 12,1 km² og ble fredet i 1972.
5. *Orsjømyra* i *Skien*, som er 0,4 km² og ble fredet i 1973.

Bare to av disse myrene ligger slik at en i realiteten kan si at dyrking kunne vært mulig.

Det myrarealet som i løpet av 50 år er fredet som reservat utgjør 27,3 km². Dette er bare en fjerdedel av det arealet som hvert år grøftes her i landet.

Det fredede myrarealet er like stort som det arealet med dyrket mark som i løpet av to år går tapt til utbyggingsformål. Ser en på de to myrene som kanskje kunne dyrkes, dekker disse bare 5 km², altså godt under halvparten av den dyrkingsjord som går tapt årlig.

Når det i dag er forslag om vern av en myr møter en ofte kompakt motstand fra landbruksinteressene, og i naturverndebatten er dette vernearbeidet framstilt som om landbrukets interesser presses av radikale naturvernsynspunkter. Det heter gjerne at naturvernet nå må se å moderere sine krav og «ta hensyn» til andre interesser. Med bakgrunn i de faktiske forhold vil jeg håpe en unngår slike argumenter for framtida.

Når myrer vernes, er dette vedtak som *kan* omgjøres dersom vi kommer i en kritisk situasjon som tilsier at myrene bør dyrkes opp eller avtorves. Når myrer grøftes, er dette som regel en irreversibel prosess som ganske raskt endrer myrenes karakter.

Når en tar i betraktning at de myrene som er foreslått vernet utgjør en meget liten del av landets totale myrareal, vil jeg derfor gå inn for at samtlige myrer som i den foreløbige landsplanen for myrreservater er klassifisert som «særlig verneverdige» blir fredet som myrreservater. For de 10 «Telma-myrene», som er særlig verneverdige i internasjonal sammenheng, er dette særlig viktig.